

ISSN: 2545-0573

## OILA PSIXOLOGIYASINING NAZARIY ASOSLARI, OILAVIY MUNOSABATLAR PSIXOLOGIYASI

**Eshmurodov Olmos Elomonovich**

*Termiz davlat universtetining pedagogika instituti katta o'qituvchisi*

**Ismoilova Gulmira Erkin qizi**

*Termiz davlat unversitetining pedagogika instituti talabasi*

### ARTICLE INFO.

**Kalit so'zlar:**

Oila psixologiyasi, psixologik bilimlar, psixoterapiya, nikoh.

### Аннотация:

Barchamizga ma'lumki oila atalmish muqaddas dargoh ancha yillar oldin paydo bo'lib, shakllanib kelgan. Bunda har bir voyaga yetgan o'g'il qizlar, turmush qurishib u orqali oilalar shakllanadi. Ushbu maqolada oilaning shakllanishi, uning ilmiy asoslari haqida so'z yuritiladi.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2022 LWAB.

**Oila psixologiyasi** - shakllanish bosqichida bo'lgan psixologik bilimlarning nisbatan yosh tarmog'i. U oilaviy psixoterapiyaning eng boy amaliyotiga, oilaga psixologik yordam ko'rsatish va oilaviy maslahat tajribasiga, ota-onalarning bolalar va o'smirlarni tarbiyalash va rivojlantirish masalalari bo'yicha psixologik maslahati amaliyotiga asoslanadi. Oila psixologiyasining ilmiy fan sifatida o'ziga xos xususiyati uning psixologik amaliyot bilan uzviy bog'liqligidir.

Oila psixologiyasining nazariy asoslari ijtimoiy psixologiya, shaxsiyat psixologiyasi, rivojlanish psixologiyasi, pedagogik psixologiya, klinik psixologiya bo'yicha tadqiqotlar boshlandi. Ijtimoiy psixologiya oilaning kichik guruh sifatidagi kontseptsiyasiga asoslanib, oilaning rol tuzilishi va oilada etakchilik masalalarini, oilaning guruh sifatida rivojlanishi bosqichlarini, turmush o'rtog'ini tanlash muammolarini o'rganadi. , oila ahilligi muammolari, oiladagi nizolar va ularni hal qilish yo'llari.

**Psixologiya fanining predmeti** oila - oilaning funksional tuzilishi, uning rivojlanishining asosiy qonuniyatlari va dinamikasi; oilada shaxsiyatni rivojlantirish.

**Oila psixologiyasining vazifalariga quyidagilar kiradi:**

- oilaning hayotiy siklining turli bosqichlarida funksional-rol tuzilmasini shakllantirish va rivojlantirish qonuniyatlarini o'rganish;
- nikohdan oldingi davrni, turmush o'rtog'ini topish va tanlashning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish;
- nikoh munosabatlarining psixologik xususiyatlarini o'rganish;
- ota-ona va bola munosabatlarining psixologik xususiyatlarini o'rganish;

- turli yosh bosqichlarida bolaning rivojlanishida oilaviy ta'limning rolini o'rganish;
- g'ayritabiiy oilaviy inqirozlarni o'rganish va ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqish.
- Zamonaviy ijtimoiy-madaniy vaziyatda Rossiyada oilaviy munosabatlarni shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari.

Hozirgi vaqtda oilaga bola tug'ish vositasi sifatida qarash asta-sekin o'tmishga aylanib bormoqda, ko'pincha oila insonning hissiy va intellektual ehtiyojlarini qondirish vositasi sifatida qaraladi. Biroq, globallashuv, hayot sur'atining tezlashishi sharoitida oilaga ko'pincha xavfsiz orqa, barqarorlik garovi, ba'zan ijodiy yoki biznes ittifoqi sifatida qaraladi.

### **Oilaviy munosabatlar psixologiyasi sohasidagi zamonaviy tadqiqotlar.**

21-asr haqiqatlarida biz qanday qilib boshqa odam bilan barqaror, uyg'un ittifoqni topishimiz va bu ittifoqni hayot davomida qanday saqlab qolishimiz mumkinligi haqidagi savollar yanada keskinroq. Oilaviy munosabatlar psixologiyasi muammosi shaxsning hayoti va shaxsiy mafkurasini amalga oshirish nuqtai nazaridan, shaxsning oilaviy stsenariysini shakllantirish nuqtai nazaridan va oilaviy hayotning mazmuni va maqsadlarini amalga oshirish nuqtai nazaridan kelib chiqadi. Buni eng yaxshi S.L. Rubinshteyn: "Boshqa odamga, odamlarga munosabat - bu inson hayotining asosiy to'qimasi, o'zagi. Insonning "yuragi" uning boshqa odamlarga bo'lgan insoniy munosabatidan to'qilgan; nimaga arziydi, inson qanday insoniy munosabatlarga intilishi, u odamlar bilan, boshqa odam bilan qanday munosabatlar o'rnatishga qodirligi bilan belgilanadi. Boshqa odamlar bilan munosabatlarni ochib berishga qaratilgan inson hayotining psixologik tahlili haqiqiy psixologiyaning o'zagidir.

### **Oilaviy munosabatlar psixologiyasi sohasidagi zamonaviy tadqiqotlar.**

21-asr haqiqatlarida biz qanday qilib boshqa odam bilan barqaror, uyg'un ittifoqni topishimiz va bu ittifoqni hayot davomida qanday saqlab qolishimiz mumkinligi haqidagi savollar yanada keskinroq.

Oilaviy munosabatlar psixologiyasi muammosi shaxsning hayoti va shaxsiy mafkurasini amalga oshirish nuqtai nazaridan, shaxsning oilaviy stsenariysini shakllantirish nuqtai nazaridan va oilaviy hayotning mazmuni va maqsadlarini amalga oshirish nuqtai nazaridan kelib chiqadi. Buni eng yaxshi S.L. Rubinshteyn: "Boshqa odamga, odamlarga munosabat - bu inson hayotining asosiy to'qimasi, o'zagi. Insonning "yuragi" uning boshqa odamlarga bo'lgan insoniy munosabatidan to'qilgan; nimaga arziydi, inson qanday insoniy munosabatlarga intilishi, u odamlar bilan, boshqa odam bilan qanday munosabatlar o'rnatishga qodirligi bilan belgilanadi. Boshqa odamlar bilan munosabatlarni ochib berishga qaratilgan inson hayotining psixologik tahlili haqiqiy psixologiyaning o'zagidir.

### **Oilaviy munosabatlarning zamonaviy ijtimoiy-psixologik modeli.**

Oilaviy munosabatlarning ijtimoiy-psixologik modeli oilalar tipologiyasini, tarbiyaning tuzilishini, shakllarini, uslublarini, shuningdek, zamonaviy oila muammolarini aks ettiradi.

Oila murakkab ijtimoiy ob'ektdir. Tadqiqotchilar buni turmush o'rtoqlar, ota-onalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlarning tarixiy o'ziga xos tizimi, a'zolari nikoh yoki qarindoshlik munosabatlari, hayot hamjamiyati va o'zaro ma'naviy javobgarlik bilan bog'langan kichik guruh sifatida, ijtimoiy zarurat sifatida belgilaydilar. jamiyatning aholini jismoniy va ma'naviy takror ishlab chiqarishga bo'lgan ehtiyoji.

Oilaviy munosabatlar axloq va huquq normalari bilan tartibga solinadi. Ular nikohga asoslanadi - erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning qonuniy tan olinishi, bu bolalar tug'ilishi va oila a'zolarining jismoniy va ma'naviy salomatligi uchun javobgarlik bilan birga keladi. Oilaning mavjudligi uchun muhim shartlar - bu birgalikdagi faoliyat va ma'lum bir fazoviy lokalizatsiya - turar-joy, uy, mulk uning hayotining iqtisodiy asosi sifatida, shuningdek, ma'lum bir xalqning umumiy madaniyati doirasidagi umumiy madaniy muhit, e'tirof. , davlat. Shunday qilib, oila - bu nikoh - ota-onalik - qarindoshlik (qon va ma'naviyat) rishtalari bilan bog'langan yagona umumiy oilaviy faoliyatga asoslangan, aholining

ko'payishi va oila avlodlari davomiyligini ta'minlaydigan odamlar jamoasi. bolalarni ijtimoiylashtirish va oila a'zolarini qo'llab-quvvatlash. Oila shakllari xilma-xil bo'lib, ularning tipologiyasi o'rganish mavzusiga bog'liq.

Monogam va ko'pxotinli oilalar ajralib turadi. Monogam oila er-xotindan iborat - er va xotin; ko'pxotinlilik — bir kishining bir nechta nikohi (poliandriya — bir ayolning bir necha erkakka, ko'pxotinlilik — bir erkakning bir necha ayolga nikohlanishi).

Oilaviy rishtalar oddiy, yadroviy, murakkab, keng tarqalgan, oila tipini belgilaydi. Oilaviy tuzilmalarni tiplashtirganda shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy urbanizatsiyalashgan aglomeratsiyalarda eng keng tarqalgani (urbanizatsiya [lotincha urbanus - shahar] - moddiy va ma'naviy hayotning shaharlarda to'planishi; aglomeratsiya [lotincha agglomerare - qo'shish, to'plash] - to'plash) ota-onalar va bolalardan iborat yadro oilalari, ya'ni. ikki avloddan.

Katta oila ikki yoki undan ortiq yadroli oilalarni umumiy xo'jalik bilan birlashtiradi va uch yoki undan ortiq avlodlardan - bobo-buvilar, ota-onalar va bolalar (nabiralar)dan iborat. Takroriy oilalarda (qayta turmush qurish asosida) er-xotinlar bilan birgalikda ushbu nikohdan bolalar va oldingi nikohdan bo'lgan er-xotinlarning yangi oilaga olib kelgan bolalari bo'lishi mumkin.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Abe, E. A. (1991). Functional Reading: A Focus on the Junior Secondary Schools.
2. Grellet, F. (1981) Developing Reading Skills. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Carol M. Connor and others, —Instruction, Student Engagement, and Reading Skill Growth in Reading First Classrooms.
4. Nuttal, C.(1982).Teaching Reading Skills in a Foreign Language. U.K. Heinemann
5. Shanahan and others, Improving Reading Comprehension in Kindergarten through 3rd Grade